Hertelendy László 1956-os emlékei

Hertelendy László vagyok, 26 éves voltam, amikor az 56-os forradalomban részt vettem, s ezt követően, el kellett hagynom Magyarországot. Azóta az Egyesült Államokban, Indiana Államban élek. Először Gary-ben, majd pedig 1o évvel későbbtől Merryville-ben telepedtem le.

Az én 56-os történetem már 1949 Április 25-én Budapesten elkezdődött. 19 éves koromban egy reggel munkába menet az ÁVO-sok váratlanul letartóztattak államellenes izgatás vádjával. Az első két napra az ÁVO-sok bezártak egy cellába és nem mondtak semmit. A cellában 6-8 talán 1o-en voltunk. Két napra rá megkérdezték, hogy ki vagyok, hogy hivnak. Kilenc hónapig vádemelés nélkül a Fő utcában tartottak fogva. Ez idő alatt nem bántalmaztak, de minden nap megkérdezték az ÁVO-sok, hogy hogyan hivnak, kik az ismerőseim, kik tanitottak az iskolában, s egy üres papirt tettek elém, hogy irjam le a neveket. Egyszer átszállitottak egy másik helyre is, talan Kistarcsára, nem tudom, mert lefüggönyözött autóval vittek.

Kilenc hónap után a Markó utcai biróságon 8 év börtön itéletet szabadtak ki rám. A mai napig nem tudom, hogy ki jelentett fel, de a vádnak alapja nem volt.

195o-től Dobogókőn, mint munkaszolgálatos villanyszerelő dolgoztam az ÁVO-os üdülő épitésénél, majd amikor az épitkezés befejeződött, 2 napra Márianosztrára kerültem, ahol a szakképitésem miatt kijelöltek a várpalotai bányába munkaszolgálatos villanyszerelőnek. Innen szabadultam 1954 Júniusában Nagy Imre miniszterelnök részleges amnesztiájának köszönhetően 5 év után.

Az 1954 Június és 56 Október 23 közötti időszakban a Malomszerelő és Gépipari Vállalatnál és a Hőpalack és Üvegipari Vállalatnál dolgoztam, miközben a Kandó Kálmán Szakiskolába jártam a VIII. Kerület Tavaszmező utcában. Ebben az időben ismerkedtem meg sok baráttal, akik később a Műszaki Egyetemre jártak a villamosmérnöki szakra. Egészen 1955-ig rendőrségi felügyelet alatt álltam, ami azt jelentette, hogy minden héten be kellett jelentkeznem a rendőrségen.

Mivel napközben dolgoztam, már csak az 1956 Október 22-i határozathozatalra érkeztem meg a Műszaki Egyetem K épület alulájába. A barátok mondták, hogy Október 23-án ki fognak vonulni tüntetni és menjek, csatlakozzak hozzájuk.

A következő nap, Október 23-án délelőtt 10 órakor kezdődött a kivonuláshoz a gyülekezés a Műszaki Egyetem előtt.

16 pont

A tömeg, amelyhez én csatlakoztam, a Szabadság hídon keresztül a magyar zászlót víve vonult a Bródy Sándor utcai rádió felé, s próbálta bemondatni a 16 pontot. Mások a Bem szobor és a Kossuth tér felé vonultak.

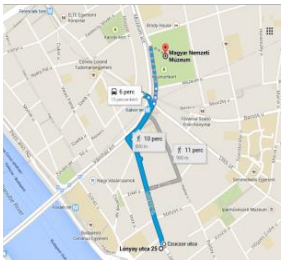
Mikorra én a tömeggel a Kis Körút és a Bródy Sándor utca sarkára értem az ÁVO-sok már lövöldöztek, s két halott és több sebesült is volt.

Ugyanebben az időben hallottam, amint Maléter Pál ezredes megtiltotta az időközben az Üllői úti Killián György laktanyából rendfenntartás céljából kirendelt katonáinak, hogy beavatkozzanak az eseményekbe, mondván, hogy “A MAGYAR NÉPRE NEM LÖVÜNK!”.

Eközben az ÁVO-sok egy mentőautónak álcázott gépkocsival fegyvereket próbáltak bevinni a Múzeum kertjébe a tömegen keresztül. A tömeg azonban ezt felfedezvén felboritotta a mentőautót és elvette a fegyvereket az ÁVO-soktól.

Az ÁVO-sok a Múzeum tetejéről lőttek. A közben átállt katonák közül pedig többen letették a fegyverüket az utcán a járdára és elmentek, illetve a Múzeummal szemben lévő házak előtt figyelték, hogy honnan jön a lövés és visszatüzeltek. A lövöldözés közben láttam egy ÁVO-st a Múzeum tetejéről az utcára zuhanni.

Nálam is volt fegyver, amit az utcán vettem fel, de nem használtam, csak magamnál tartottam a biztonság kedvéért ebben a helyzetben. Este 11-ig kint voltam az utcán, majd hazamentem a pár utcával alrébb lévő Lónyai utca 25 szám alatti lakásba, amit Hertelendy Viktória unokatestvéremmel közösen béreltünk.

Másnap, Október 24-én reggel a Kálvin téren már mondták, hogy jönnek az Oroszok, s a Corvin Közben a nép kilőtte az első Orosz tankot. Még napokig ott volt a kilőtt Orosz tank.

Közben a Corvin Közben nagy kiabálás, kommunista ellenes demonstráció volt. Az ÁVO-sokat ütlegelték, azok meg vagy megadták magukat, vagy sokan bemenekültek a Markó utcai börtönbe, hogy ott biztonságban legyenek. Közben a Corvin Közben Pongrátz Gergely és testvére megalakitotta a Forradalmi Őrséget.

Később hallottam, hogy volt egy cigány, akinek a lány testvérét az ÁVO-sok a Corvin Közben megölték. Ennek a cigánynak volt fegyvere és elveszitette a józan eszét. Megkereste az ÁVO-s tisztet az otthonában, az ajtóban állva vitába elegyedett vele, majd a vita hevében megölte az ÁVO-st, s egész családját kiirtotta.

Ezzel párhuzamosan, a Kis Körúti Otthon Kávéház előtt elkezdődött a pénzgyűjtés a meghaltak és sebesültek javára. Egy ládába dobálták be az emberek a pénzt. Soha nem fogom elfelejteni, hogy senki nem bántotta a ládát. Becsületesek és segítőkészek voltak az emberek.

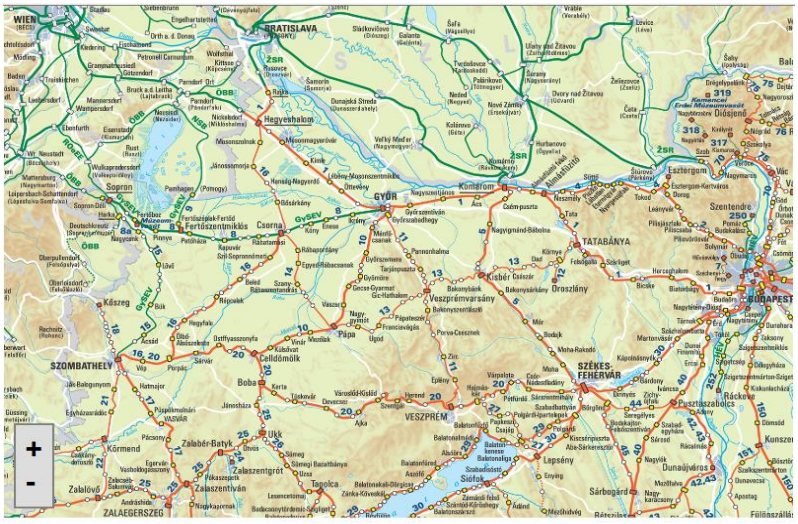
Október 25-én délelőtt 11 óra felé az Orosz tankok a Keleti Pályaudvar felől érkezve, a Rákóczi útról befordultak a Kis Körútra, s ezen ugynevezett “Első Bejövetel”alkalmával dobták le a sarki ház tetejéről az első Molotov koktélt. Sokan voltak az Orosz tankok.

26-án a Kis Körút és a Nemzeti Múzeum sarkán lévő gömbölyű hirdető táblánál álltam (aminek a tetején az óra volt akkoriban). Amikor egy Rákóczi út felől érkező tank felrobbant kinéztem az oszlop mögül, s 3 szilánkot kaptam elől a nyakamba, plusz a kezemen égési sérülés keletkezett, de nem emlékszem, hogy hogyan.

Egy ismerős hivta a mentőket, s bevittek a Bocskai úti kórházba. Sok sebesült volt és nem volt villany. Egy szilánkot kivett az orvos a másik kettő bent maradt.

Hazamentem. Viki otthon volt. A véres ruhát lecseréltem. Oktober 27-én már tudtam, hogy mennem kell, mivel a sérülésem bizonyitékként szolgált, hogy részt vettem a forradalomban.

Török Dönci barátommal és két gyerekével vonattal elindultunk Sümegre (ahol születtem), majd bába asszony Ilus nővéremhez Zalagyömörőre, mert az útban volt a határ felé. Szombathelyig vonattal mentünk, azután autóbusszal. Az Orosz katonák azonban megállították a buszt. Valaki, aki a buszon volt, beszélt Oroszul, s mondta a katonáknak, hogy a buszon sebesültek vannak, s át kell jutniuk a határon. Az Orosz katonák útjára engedték a buszt.

Olyan December 6 felé érkeztem Ausztriába, ahonnan mint sebesültet Gratzba vittek kórházba. Itt vették ki a második tank szilánkot, s még egy maradt bennem. A Vöröskereszt telepén 10-12 fős házban laktunk, s amikor megkérdezték, hogy mit akarok csinálni, mondtam, hogy találkozni akarok Dönci barátommal Bécsben.

Először úgy volt, hogy Kanadába megyek, de még nem töltöttem ki a kérelmem, s egy lágert túlélt zsidó családnak 600 Osztrák shillingért eladtam a kanadai bevándorlási kérelem nyomtatványom. Ebből a pénzből azután béreltem egy hotel szobát és villanymotor tekercselőként két hétig dolgoztam egy műhelyben. Németül nem beszéltem, a műhelyben pedig senki nem beszélt Magyarul, de a

villanyszerelés nyelvén tolmács nélkül is megértettük egymást. A két hét alatt további 800 Osztrák schillinget kaptam, s végül az USA-ba adtam be a letelepdési kérelmemet. Teljesen egyedül indultam el. Se rokon, se barát nem tartott velem. Közben Dönci feleségének is sikerült kimenekülnie és ők Kanadába mentek. Azóta nem hallottam felőlük.

Az első város, ahová megérkeztem az Egyesült Államokban, New Jersey, Camp Kilmer-ben volt (http://www.archives.gov/nyc/exhibit/camp-kilmer). Innen hívták fel az Egyesült Államok területén lévő Magyar templomokat, hogy szponzorálják a kiérkezett Magyarokat, illetve a gyárakat is megkeresték, hogy szükség van-e szakmunkásokra.

A Sümegen élő Mariska nővérem megírhatta meg a már korábban az Egyesült Államokban élő Dörnyei János unokatestvérünknek, hogy New Jersey-ben vagyok, mert megkeresett a táborban.

Mivel villanytekercselő szakmám volt, s az iparosokat gyorsan elkapkodták, így kerültem vonattal Gary, Indiánába, ahol a Magyar templom szponzorált, s kb. 25-3o újonnan jött sorsát intézte Varga István Magyar pap.

Először Pócsik néninél – olyan magyar kofa féle volt - laktam 1-2 napig, de nem szerettem őt, igy összeköltöztem egy volt Nyilas vezérrel, akit a háború után Ausztriából az Író Szövetség hozatott ki.

1958-ban találkoztam jövedendőbeli feleségemmel a Magyar temploban, akivel 1959-ben összeházasodtunk és elköltöztem a Nyilas vezértől. 10 évvel később Merryville-be költöztünk a négy fiúval gyarapodott családommal: Csaba, Zsolt, Attila és Lászlóval. Feleségemmel, Hortváth Ágothával, Magyar szellemben és haladó gondolkodásunak neveltük fiainkat az Új Hazában.

A sor ironiája, hogy pontosan 2o évvel később, 1976 Október 26-án operáltak ki az utolsó tank szilánkot a nyakamból, mivel begyulladt, melyet 1956 Október 26-án a Kis Körút és a Nemzeti Múzeum sarkán lévő gömbölyű hirdető táblánál kaptam, amikor kinéztem mögüle.